

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Станислав Димитров Петков
професор във Висшето училище по застраховане и финанси –
София

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „**доктор**”
в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки
Професионално направление 3.8. Икономика
докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“

Автор: Стефан Стефанов

Тема: „Предпоставки за успешно развитие на банково застраховане в България и превръщането му във водещ канал за дистрибуция на застрахователни продукти”

Научен ръководител: проф. д.ик.н. Красимир Тодоров

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 523 от 18.10.2023 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси - София проф. д.ю.н Борис Велчев съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Предпоставки за успешно развитие на банково застраховане в България и превръщането му във водещ канал за дистрибуция на застрахователни продукти” за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“. Автор на дисертационния труд е Стефан Петров Стефанов – докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Финанси и застраховане“, с научен ръководител проф. д.ик.н. Красимир Тодоров от Висшето училище по застраховане и финанси – София.

Предадените от Стефан Стефанов материали включват документи по представен опис:

1. Дисертация
2. Автореферат - на български и на английски език
3. Декларация за оригиналност
4. Справка за изпълнението на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „Доктор“ в професионално направление 3.8. Икономика
5. Списък на публикациите по темата на дисертационния труд
6. Копия на публикациите по темата на дисертационния труд
7. Резюмета на научните публикации
8. Автобиография
9. Доклад за промените в дисертационния труд във връзка с обсъждане на труда в учебната катедра

Докторантът е приложил четири броя статии и доклади.

2. Кратки биографични данни за докторанта

На основа на представената кратка автобиография от докторанта може да се направи извод, че докторантът Стефан Стефанов има значителен опит в застраховането, включително заемането на мениджърски позиции в няколко дружества.

Също така, докторантът Стефан Стефанов притежава образователни степени „бакалавър“ и „магистър“ по „Застраховане и социални дейности“ от УНСС-София.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

В началото на дисертационния труд докторантът Стефан Стефанов коректно формулира актуалността на темата.

Докторската дисертация има за цел да „...проучи създаването и развитието на банковото застраховане и възможността за взаимноизгодно сътрудничество между застрахователни компании и търговски банки, както в международен план, така и на българския пазар, съответно предимствата, недостатъците и рисковете за търговските банки, застрахователните компании и потребителите на този вид услуги“.

Авторът формулира една основна хипотеза, а именно: *"Възможно е да бъдат намерени необходимите предпоставки за развитие на банковото застраховане в България, при наличието на които предлагането на застрахователни продукти и услуги от търговските банки може да доведе до превръщането им в основен канал за дистрибуция на българския застрахователен пазар, както в сферата на животозастраховането, така и в сферата на общото застраховане"*.

Формулираната основна хипотеза в дисертацията се различава в известна степен от посочената на стр. 5 от автореферата, като вероятно това се дължи на техническа неточност.

Формулирани са четири работни хипотези.

Поставените цели и задачи са целесъобразни.

4. Познаване на проблема

Докторантът Стефан Стефанов демонстрира много добри познания по отношение на изследваната проблематика.

5. Методика на изследването

В своето изследване докторантът Стефан Стефанов ползва данни от български и международни източници. Приложен е исторически метод. Прилага се сравнителен метод и статистически метод. Авторът прилага системният подход. В разработката са ползвани методите на теоретичен анализ на трудове и статии, емпиричен анализ на данни и факти.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е с обем 227 страници. Работата е структурирана от увод, основен текст в три глави, заключение и използвана литература. Наблюдава се известна небалансираност в обема на трите глави.

В началото на дисертацията са включени списък на таблиците, списък на фигурите и използвана терминология, абривиатури и съкращения. Изложението съдържа 8 фигури и 82 таблици.

В ползваната литература са включени 118 източника.

Първа Глава е озаглавена „Теоретични основи на банковото застраховане“. Обемът на Първа Глава е 13 страници. Тази част от изследването е структурирана в четири точки. Разгледани са същността и дефинирането на банковото застраховане. Извършен е преглед на научната литература. Разгледани са моделите за реализация на банковото застраховане. Анализирани са ползите от банковото застраховане за застрахователите, банките и клиентите.

Втора Глава е озаглавена „Предпоставки за развитие на банковото застраховане в България“. Обемът на Втора Глава е 66 страници. Тази част от изследването е структурирана в пет точки. Разгледани са предпоставките за развитие на банковото застраховане в България, общата финансова култура в страната, успехът в / на банковото застраховане, предизвикателствата пред банковото застраховане.

Трета Глава е озаглавена „Качествено и емпирични изследвания на потенциала за развитие на банково застраховане в България“. Обемът на Трета Глава е 113 страници. Тази част от изследването е структурирана в три раздела. В първия раздел се разглежда банковото застраховане в Европа и България. Във втория раздел се извършва качествено изследване сред висшия мениджмънт на водещи застрахователни компании с цел формулиране на основни хипотези и откриване на предпоставки за успешно развитие на банковото застраховане и възможността за превръщането му в основен канал за дистрибуция на застрахователни продукти в България. В третия раздел от тази глава се извършва емпирично количествено изс-

ледване сред банково активни потребители, физически лица, с цел определяне на потенциал на концепцията за активно предлагане на застрахователни продукти през канала банково застраховане.

Заклучението е разписано в малко повече от три страници. Изводите в заключението съответстват на изследването в докторската дисертация.

Така представения дисертационен труд ми дава основания да приема, че дисертационният труд на докторанта Стефан Стефанов съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката.

Мога да приема, че дисертационният труд показва притежаването на задълбочени теоретични знания по съответната научна област и способности за самостоятелни научни изследвания на докторанта.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

На стр. 21 от дисертацията и на стр. 48 от автореферата докторантът формулира приносите на дисертационния труд.

Авторът е формулирал два приноса с научен потенциал и пет приноса с практико-приложен характер.

В известна степен мога да приема за приноси на дисертацията така формулираните от автора приноси.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представени са 4 публикации по темата на дисертационния труд. Първата е „Предизвикателства пред застраховането в България 2021-2023“. Втората публикация е „Стратегии за повишаване на дела на българското застраховане в икономиката на страната“. Третата публикация е озаглавена „Дигитализация, автоматизация и роботизация в застраховането и фи-

нансовата сфера в България“. Четвъртата публикация е с тема „Резултати от проведена анкетата за определяне на предпоставките за успешно развитие на банковото застраховане и възможността за превръщането му с основен канал за дистрибуция на застрахователни продукти в България“.

Четири публикации не се повтарят, те са изцяло в областта на темата на дисертационния труд.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Съгласно представената справка, докторантът Стефан Стефанов изпълнява минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ в професионално направление 3.8 Икономика.

10. Лично участие на докторанта

На основа на представените материали мога да направя оценка, че формулираните приноси и получените резултати са изцяло лична заслуга на докторанта.

11. Автореферат

Авторефератът е в обем 49 страници. Авторефератът съдържа описание на основните характеристики на дисертационния труд, структура и съдържание на труда, обобщено представяне на дисертацията и публикации по темата на дисертацията.

12. Критични забележки и препоръки

Нямам съществени критични забележки и препоръки.

По-долу споменавам някои забележки и препоръки, които авторът може да вземе предвид при следващи научни изследвания.

Добре е при анализа на тематиката за банково застраховане да се разгледат в по-голяма степен и по-задълбочено изследвания, данни, материали и позиции на институции като Европейската Комисия, ЕИОПА, КФН, БНБ, Евростат, ОИСП, Insurance Europe и Pensions Europe. Пример за подобни анализи са Предупреждението към банки и застрахователи на ЕИОПА от 2022 г. при продажбата на застраховки по кредити, Проектите на ЕК относно директива и регламент, свързани с продажбите на финансовите продукти на физически лица, част от т.н. Retail Investment Strategy, анализът Value for money на ЕИОПА от 2022 г. и др.

Положително за изследванията относно тематиката по банково застраховане е да се разглеждат и други аспекти като висока инфлация, ESG аспекти, тенденция за нарастване на лихвените проценти, резултати на застрахователните продукти, кризи на финансовите пазари и др.

Принос на подобни изследвания би било да се извърши опит за количествено измерване на потенциала на пазара на банково застраховане в България – в абсолютна сума, като дял от общите премии и в процент от БВП на страната.

13. Лични впечатления

Познавам бегло докторанта Стефан Стефанов от повече от 10 г. Имам впечатления от него в хода на обучението му в докторантура във Висшето училище по застраховане и финанси – София. Впечатленията ми са изцяло положителни.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Препоръчвам на автора да продължи с научните си изследвания по разглежданата тематика и да публикува дисертационния си труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговаря на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно** съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че докторантът Стефан Петров Стефанов **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’* на Стефан Петров Стефанов в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“.

07.11.2023 г.

Рецензент:
проф. д-р Станислав Димитров